

Յ Ե Ի Ե Լ Ո Ի Վ Ե Ծ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

The University of Chicago Press
publishes this series of books in
English and French. The series
includes the works of the
great French writers of the
19th and 20th centuries.

The University of Chicago Press
publishes this series of books in
English and French.

The University of Chicago Press
publishes this series of books in
English and French.

The University of Chicago Press

The University of Chicago Press

լրագիր, որի տակից լսում էր մի սրտաշարժ ձայն: Նա բարձրացրեց լրագրի ծայրը և նկատեց Ջինկսի երեխին: Այս տեսարանը — ձգեց նորան մի քառորդ ժամ անախորժ մտածմունքների մէջ: Գրեթէ բոլորովին մերկ և ցրտից աղաղակող երեխայն անմիջապէս տաք սենեակ փոխադրուելու պէտք ունէր, բայց № 99-ը (երեխին գտնող զինուորը) պահարկումէն մէջ էր, և այս մաղնիսական բառերը կաշկանդում էին նորան նշանակուած սահմանի մէջ: Այն ժամանակ իւրաքանչիւր օրապահ զինուոր պարտաւոր էր նշանակեալ շրջանն անել, և նոյն ուրիշ կերպ չէր կարող հեռանալ գծուած սահմանից, եթէ ոչ կաշնաւոր տանելու համար, բայց այդ միջոցին նորա պահնորդութեան մաղնիսական սահմանում բոլոր բնակիչները ենթարկուում էին վտանգի: Եթէ № 99-ը երեխայի աղաղակը փողոցի միւս կողմից լսէր, որ № 101-ի պահնորդութեան էր վերաբերում, նա այն ժամանակ կ'անց կենար առանց որ և է ուշադրութիւն դարձնելու, այնպէս, որպէս թէ երեխայն իւր տեսչութեան սահմանագծից դուրս գտնուած լինէր: Երեխայն, ղժբաղդաբար, նորա բաժնումն էր ձգուած և նա չկարողացաւ նորան փոխադրել № 101-ի սահմանը, որովհետեւ այս վերջինը լապտերով նորան մերձեցաւ: Արդ՝ ի՞նչ պէտք էր անել: Ոստիկանութեան գրասենեակը մի մղոնաչափ հեռու էր, իսկ տեսուչը մի ժամից առաջ գալու չէր: Անտեղի և ծիծաղելի բան կը լինէր, եթէ լրագրի մէջ փաթաթուած լացող երեխին առնէր իւր հետ: Իսկ եթէ երեխին ճանապարհի վերայ թողնէր, նա կարող էր մեռնիլ և զինուորին կը մեղադրէին իբրեւ մարդասպանի: Նա բոլորովին շուարած էր, բայց վերջապէս ընտրեց ամենապարզ միջոցը, այն է, երեխին տանել գրասենեակը: Ոստիկանութեան օրէնքներով կարգադրուած չէր, թէ՛ եթէ օրապահը օրինաւոր պատճառով հեռանում է իւր սահմանից՝ արդեօք ով պէտք է փոխարինէ նորան: Ուստի երբ № 99-ը մարդասիրական նպատակով հեռացաւ իւր սահմանից, նոյն միջոցին պ. Տրինկետ և պ. Բուլգազերձակների հարուստ խանութը կողոպտուեցաւ:

Գրասենեակում երեխի հետ վարուեցան համաձայն բոլոր կանոնների: Ամենից առաջ գրուեցան գիշերամատենում նորա գտնելու բոլոր մանրամասնութիւնները, յետոյ ածելին նորա կոկորդում ստուգաթ և, կօնստէրլի գլխարկի մէջ փաթաթելով, փակեցին բանդում, որտեղից նորա լացը չէր կարող անհանգիստ անել կարգապահներին:

Մի և նոյն գիշեր, զրակից համարում մեռաւ ինչպէս շուն՝

մի թշուառ մարդ, որ փողոցում գնալիս կաթուածահար էր եղել, իսկ մատենում նշանակուած էր «արրած մինչև անդգայութեան աստիճանը»:

ԺԱ.

Մասնաժողովի առաջին նիստում բոլոր անդամները միանգամայն տարբեր կարծիքներ յայտնեցին: Նոքա բոլորը իրանց յատուկ հայեացքներն ունէին մանուկ Ջինկսի ապագայի մասին և իւրաքանչիւրը ցանկանում էր իւր աղանդի ձգտումները յարմարեցնել այն բարի գործին, որ զբաղեցնում էր նոցա: Այս բանը նոր «Աւետարանական միութիւն» եղաւ, որ յառաջ եկաւ դէպի պապականութիւն ունեցած ատելութիւնից:

Այնչափանութիւնն ամփոփելու հարկ զգալով՝ մասնաժողովը երեք անդամներից մի յանձնաժողով նշանակեց, որպէս զի որոշէն քննութեան ենթարկուելի կէտերը: Այս յանձնախումբը ներկայացրեց մի տեղեկագիր, որի մէջ երեսային վերաբերեալ բոլոր խնդիրները ամփոփուում էին հետեւեալ գլխաւոր կէտերում.

«ա) Մարմնի վերաբերութեամբ

«1) Ինչո՞վ և ի՞նչ տեղ կերակրել նորան և ի՞նչ հագցնել:

«2) Ի՞նչպէս կերակրել նորան և հագցնել:

«բ) Հոգւոյ և մտքի նկատմամբ

«1) Հարկաւոր է արդեօք դաստիարակել նորան:

«2) Աթէ հարկաւոր է, ի՞նչ ուսուցանել նորան:

«3) Ո՞ր կրօնում դաստիարակել:

«4) Պէ՞տք է նոցան մկրտել. եթէ պէտք է՝

«ա) Ո՞ր եկեղեցում,

«բ) Ի՞նչ ծէսով:

Այս ցուցակը, հեղինակողների կարծիքով, իւր մէջ ամփոփում էր բոլորը, ինչ որ վերաբերւում էր մանուկ Ջինկսին, բաց ի նորա մահուանից, որ կարող էր առաջ գալ Աստուծոյ կամքից, կամ թագուհու թըշնամիներից: Այս տեղեկագիրը հէնց ներկայացնելուն պէս իսկոյն մի բերան ընդունուեցաւ: Մասնաժողովի անդամներից միայն մինը՝ կամենալով սկսել իւր յարձակումները՝ առաջարկեց նախ հարցերի երկրորդ մասը քննել և ապա առաջինը: «Ինչի՞ մէնք, ճշմարտութեան առաքեալներս, բացառանչեց նա, — պէտք է հոգանք մարմնոյ մասին: Նախ հոգւոյ վերայ մտածենք»: Եւ յիրաւի, առաջին հար-

ցերը՝ մասնաժողովի տեսակէտով՝ երկրորդական էին, թէպէտ, եւ կարծում եմ, մանուկ Զինկսի համար նոքա աննշան չէին։ Ինչ և իցէ, վճռեցին նորա ապագայն ներկայ դրութիւնից առաջ՝ քննել։

Բանակոիւն սկսեց արժանապատիւ Գօտեն աւագ սարկաւադը, որ աշխատեց ապացուցանել, թէ անհրաժեշտ է նոյն իսկ օրօրոցից դնել երեխի գլխում կրօնական գաղափարներ։ Նորա կարծիքով չկար արժանաւոր կրթութիւն առնեց կրօնի։ Ա տառի հետ պէտք էր ուսուցանել երեխին չարութեան ճարտուն, իսկ Ֆ տառին հասնելով բացատրել մարդկային սեռի ապագայ վիճակը և չարութեան յաղթութիւնը։ Կրթութիւնը կրօնից բաժանելը նոյն կը լինէր, ինչպէս եթէ երկնքի տատրակից թւերը կորսէին։ Նա ապացուցանում էր թէ մասնաժողովը պարտաւոր էր երեխին իսկոյն մկրտել Վեստմինստերի վանքում, թէպէտ, նորա կարծիքով, նախընթաց մկրտութիւնը ըստ եկեղեցական կանոնի կատարուած էր. յետոյ պէտք էր ուսուցանել նորան քրիստոնէական հաւատոյ սուրբ ճշմարտութիւնները, բայց որովհետեւ առնեց եկեղեցւոյ հաւաք չի կարող լինել, իսկ միակ ազգային եկեղեցին էլ Անկլիկական եկեղեցին է, ուստի երեխին պէտք էր յանձնել պատօրի խնամքին և յետոյ վարժարան դնել։ Հարկ չկայ աւելացնել, թէ նա ուսումնարանների կարգում չէր հաշուում Բուդբէք դպրոցը, որ անաստուածի վարչութեան ներքոյ էր։

Սակայն անկլիկանեան եկեղեցին ինքն իւր դէմն ելաւ, և տեսուչ Տրիստօնա յայտարարեց, թէ նա իւր յարգելի ընկերից շատ աւելի ազատամիտ կը լինի։ Նորա կարծիքով, անտեղի էր մանկական միտքը դնել որ և է կրօնի անձուկ շրջանակի մէջ։ Սակապէս նա չէր ընդունում ոչ մի կրօն, դէպի որ չէր պարտաւորեցնում նորան օրէնքը և ոչ նորա միտքը համակրութիւն գգում դէպի այն։ Նա ցանկանում էր մանաւանդ, որ երեխի հոգու մէջ դօրանային աստուածութեան ներքին, բնազդեցական գիտակցութեան սերմերը, որ յատուկ է մարդկային սրտին։ Տեսուչն առ հասարակ մօլթ էր խօսում և ոչ այնքան անկեղծ, որքան իւր ընկերը։

Արժանայարգ պարոն Բումպուս, ունիւարիան պատասորը, պատասխանեց աւագ սարկաւադի առաջարկութեանը կատակով, որին նա բոլորովին արժանի էր։ Անկարելի էր այսպիսի փտած տեսութիւններ վերաբերել այն երեխին, որ ներկայացուցիչ էր մեր լուսաւորեալ դարուն։ Տեսուչը, ի հարկէ, աւելի մերձ էր ճշմարտութեանը իւր յայտնի ազատական ձգտումների շնորհիւ։ Սակ ինչ ինձ է վերաբերում, եւ առաջարկում եմ այս երեխին պատրաստել իբր

տիպար նոր դարու ազատամտութեան ասնի: Ամեն ինչ որ հին էր անհետացաւ, և նորութիւն յաջորդեց ամենին: Այլ և այլ դասա-
նութիւնները մնացորդներ էին միջին դարերի, որոց դրօշակները
կարելի էր միայն եկեղեցում գնել, իբրև պատմական յիշատակարան-
ներ, քայց ոչ այլ ևս քանալ պատերազմի ժամանակ: Յերկայիս կըր-
թութիւնը է ընտելացնել մարդուն ներքին ինքնաճանաչութեան, որ
նորա իսկ սեւհական օրտի խորքում պէտք է գնէ անտուածճանաչու-
թեան գաղափարը, ինչ ձևով էլ որ լինի: Ճշմարտութիւնը քալէ յ-
զօսկօպային է և փոփոխում է այն հայեցակէտի համեմատ, որով
մօտիկ են անում նորա վերայ: Իսկ ինչ որ երեխային է վերաբերում,
հարկ է որ նա բոլոր տեսակէտներից ենթարկուէր թէ ճշմարտու-
թեան և թէ ստութեան ազդեցութեանը: Տուէք նորան հասարակ
զարգացման կրթութիւն, իսկ տասնեւվեց տարեկան հասակում ու-
ղարկէք նորան Լոնդոնի համալսարան:

Այստեղ նախագահը և մասնաժողովի անդամներից վեց հոգի
բարձրաձայն բողոքեցին, ասելով, թէ Լոնդոնի համալսարանը դիւա-
կան դպրոց է, և այս խօսքերից յետոյ լուեցան մի քանի խիստ ան-
հաճոյ աժականներ:

Պարոն Շարտը, պարլամենտի անդամ, որ գործնական մարդ
էր, յայտնեց, թէ երեխայն արդի դրութեան մէջ ընդունակ չէ
որ և է գաղափար ըմբռնել և կարելի է որ մեռնի կամ խուլ կամ թէ
չէ դիւահար դուրս գայ, այնպէս որ առ հասարակ հարկ էլ չի լի-
նիլ նորան դաստիարակել: Ուստի լաւ չի լինիլ յետաձգել այն խըն-
դիրը մինչև այն ժամանակ, երբ հարկ կը համարուի լուծել այն:

Պարոն Շարտը միշտ սիրում էր այսպիսի դիտողութիւններով
ապացուցանել իւր գործնական փորձառութիւնը: Նորան քանիցս
յաջողել էր պարլամենտում յայտնել, թէ որքան անխոհեմ բան է
յոյսը ապագայ բերմունքների վերայ գնել: Իրօք նա հոգով և մարմ-
նով դէմ էր Գաղափարային օրէնսդրութեան, օրէնսդրական յարաբե-
րութիւնների մէջ նա հեռուում էր այն սկզբունքին, որ օրական
պահանջին պէտք է բաւականութիւն տալ: Բայց մասնաժողովը չու-
ղեց թոյլ տալ պարոն Շարտին այդ կերպով հարցին վերջ տալ:

Որժանագատիւ Մակ — Գրեգօր Նուկասը՝ Ազգային Խաղաղութեան
Հաւատացեալների եկեղեցու պատնոթը՝ երկար լռելուց յետոյ՝ սաստիկ
պահանջ զգաց խօսելու: Այս մօրպու մասին պէտք է մի քանի խօսք
ասել: Նորա կեանքի գլխաւոր նպատակն էր որ խօսեն նորա վերայ:
Նորա համար մի և նոյն է կը ծափահարեն իրան թէ կը պախտարակեն:

Մինը և միւսը հռչակաւոր է անուամբ նորան, իսկ հռչակը բերում է նորան ճշմարիտ արդիւնք: Նա դիմում էր ամեն կերպ անհեթեթ միջոցների, և չբաւականանալով իւր բոլոր սահմանափակ տաղանդը դործ դնելու այն բանի համար, որ աշխահին ցոյց տայ իւր հանձարը, մի խիստ վտանգաւոր ապրանքի առուտուր էլ էր անում: Նորա առուտուրի գլխաւոր նիւթերն էին նախագուշակութիւնները. իւրաքանչիւր հինգ տարին մի անգամ նա հաւատացնում էր, թէ աշխարհի վերջը մերձեցել է, և զտնւում էին մարդիկ, որոնք իւրեանց յուսահատ դրութեան մէջ տեսնում էին նորա մտքի ճշմարիտ ապացոյցը: Եթէ լսած լինէիք նորա մեղրածոր ճառերը՝ նորան անպատճառ շտապեցնէին հրեշտակ կը համարէիք, և այդ, 'ի հարկէ, շատ հազուադէպ լսան է: Կարելի՞ էր միթէ որ այսպիսի մեղրածոր շրթունքներից հոսէին կոպիտ խօսքեր կամ ինքնասէր մշտութիւն: Պապը նորա անձնական թշնամին էր, իսկ պապականութիւնը, նորա խօսքովն, այդ թշնամու հայրենիքը: Նորան վտանգ չկար իւր նետերն արձակելու. ոչ ոք չէր իմանում թէ արդեօք հասնում էին նոքա նպատակի թէ ոչ, չնայելով որ նորա ունկնդիրներից շատերը համոզուած էին, որ հասնում են: Թէ ինչպէս պէտք էր ապրէր, եթէ Գանիէլ և Ս. Յովհաննէսը երազներ չէին եղել տեսած, այդ անկարելի է իմանալ: Իսկ այժմ, որովհետեւ ոչ ոք չէր կարողացել մեկնել նոյա մարգարէութիւնները, Լուկասը ընդարձակ ասպարէզ բաց արեց իւր երեւակայութեան, երկիւղ չունենալով իւր բացատրութեանց քննութիւններին: Սակայն նորա բացատրութիւնները այնքան յաճախ հերքւում էին նոյն իսկ ժամանակից, որ, կարծեմ, պատուով հաստատ յոյս ունէր մեռնել յառաջ քան թէ կը հասնէր նորա նախագուշակած օրհասական ժամանակը, կամ գուցէ այնքան խելացի էր, որ յոյս ունէր մարդկային թուլութեան անմեղանչակա՛նութեան վերայ:

Ես դիտմամբ եմ մանրամասն նկարագրում պատուր Լուկասին, որովհետեւ ընթերցողին այսպիսով աւելի հեշտ է երեւակայել ինչ որ նա ասաց, քան եթէ յառաջ բերէի նորա խօսքերը: Նա համարում էր երեխային իբրեւ մի խորհրդաւոր աման, որին հարկ էր իսկոյն լեցնել կռապաշտութեան, երաժշտութեան, խաչի, միանձնուհիների, պատերների, եպիսկոպոսների և կարդինալների ատելութեամբ: Նորա կարծիքով՝ զանազան գիտութիւնները, համառօտ քրիստոնէական վարդապետութիւնները, «Հաւատի Գաւանդութիւնք» և «Մարդու լիակատար պարտաւորութիւնը» պէտք էր պատրաստէին այդ երեխայից՝ ամենակատարեալ քրիստոնէի տիպարը:

Այստեղ ընդհատեց պարլամենտի անդամ պարոն Օդլը, և բացազանցեց.

— Չնայելով իմ յարգանքին դէպի արժանապատիւ ատենաբանը, չեմ կարող համաձայնել նորա դիտողութիւններին: Նոցա ուղղակի հեռանքը կը լինի բռնցի կռիւ երեսայի համար: Մեզանից ոչ ոք իրաւունք չունի նորան իւր խնամակալութեան տակն առնել: Ապա թէ ոչ մենք ինչո՞ւ ազատեցինք նորան վանքից: Նորան պարզապէս կտոր կտոր են անում նորա համար կռուող հոգեւորականները: Ես կարծում եմ, որ մենք, ինչպէս մասնաժողով, կարող ենք համաձայնուել միայն, որ նա իւր կրթութիւնը այս աշխարհիցն ստանայ: Մենք հէնց նոր կորցեցինք նորան մի հոգեւոր ծիտակից, մի թէ դուք կամենում էք նորան մի ուրիշին ենթարկել: Բոլոր բողոքական եկեղեցիք նպաստում են նորա աննդեան, ուրիշն ի՞նչպէս կարող էք դուք ընդհանուրի հաշուով նորան մի որ և իցէ եկեղեցու ոգւով դաստիարակել: Մեզանից ոչ ոք այն ժամանակ չէր կարող մի բուպէ հանգստութիւն ունենալ. աւելի լաւ կը լինէր մեզ համար, ըստ սրբազան աւանդութեան, տասներկու կտոր անել նորան, ուղարկել Եւրայիւեան բոլոր ցեղերին և կռուի հրաւիրել նոցա: Կրկնում եմ, այս մասին մենք այժմ ոչինչ չունինք խօսելու. յանձնենք նորան աշխարհական դպրոցում կրթուելու, և թող իւրաքանչիւր հերձուածը, եթէ կամենում է, իւր գործակատարներին ուղարկի ազատ ժամերում նորան կրօն ուսուցանելու:

— Ի հարկէ, պարոն, դուք մի այսպիսի նախագիծ լըջութեամբ չէք առաջարկում, սրտմտած ասաց արժանապատիւ Թէօդօր Վերիտի, — մի թէ՛ դուք համաձայնում էք, որ երեսայի խորհուրդ նաւակը իրար դէմ թշնամացած ճշմարտութեան և մոլորութեան աղիքների միջև տարութերուի՝ իւր աղօտ յոյս միայն նորա վերայ դնելով՝ որ մի բարեյաջող քամի կ'առաջնորդի նորան դէպի անքոյթ նաւահանգիստ: Ես բողոքում եմ բոլոր այս կրթական աղանդների դէմ: Նոցանից ծծումբի և կաշու հոտէ գալիս: Ծճմարտութիւնը — ճշմարտութիւն է, կամ թէ նա բնաւ գոյութիւն չունի: Եթէ կայ ճշմարտութիւն, ուրիշն մեր սրբազան պարտականութիւնն է հէնց մատաղ հասակից ներշնչել այս անմահ արարածին: Աշխարհական կրթութիւն: Ի՞նչ էք կամենում ասել սորանով: Մի թէ կարելի է մի հարցը միւսից բաժանել, անուանելով նոցանից մինը աշխարհական, իսկ միւսը՝ հոգեւոր: Մի թէ ո՛չ ամենայն հարց, ո՛չ ամենայն ճշմարտութիւն, մեծ կամ փոքր չափով, վերաբերւում են կրօնին, և այն, և այն:

Մենք յառաջ չենք բերում պարոն Վերիտի ճառի մնացորդը, որովհետև քառասուն տարի է ահա, որ նա միշտ մի և նոյն բանն է կրկնում:

— Ներեցէք ինձ, պատասխանեց միտեր Օգլ.— բայց ձեր խօսքերը խիստ մութն են: Նա բնաւ չառաջարկեցի մի հարցը միւսից բաժանել: Նա միայն առաջարկեցի այն, ինչ որ առաջարկում են միտեր Վերիտի խիստ բարեկամները, սակայն ուրիշ ձևով: Նա չեմ հասկանում թէ ինչ էք կամենում ասել, երբ ասում էք, թէ ամենայն ճշմարտութիւն կապ ունի կրօնի հետ: Եթէ այս, ինչպէս կարծում եմ, դատարկ պրախօսութիւն չէ, որով մի քանի յիմարներ քաշ են ածում իրանց յետեւից ուրիշ յիմարներին, այն ժամանակ թերեւս դա նշանակում է, որ բոլոր ճշմարտութիւնների միջև կապ կայ, ինչպէս, օրինակի համար, մի մարմնի տարրերի միջև: Նա կարող եմ համաձայնել այս մասին. բայց արիւնք միթէ՞ բոլորովին առանձին և կազմուածքից բաժան առարկայ չէ: Մարմնի իւրաքանչիւր տարրը ունի իւր սեփական տեղն, նշանակութիւնն ու կապը միւսների հետ: Բայց ո՞վ կարող է պնդել, թէ անհնար է մարմնի մի տարրը միւսներից ամենայն կերպով բաժան գննել: Սակայն ուսումնականը իւրաքանչիւր տարրը առանձին ուսանելուց յետոյ դառնում է քննելու նոցանից իւրաքանչիւրի վերաբերութիւնը մնացածների հետ: Ճիշտ մի և նոյնը կարելի է և ճշմարտութեան մասին ասել: Միտեր Վերիտի պնդելուն հակառակ՝ ես կը հաստատեմ, որ կան այնպիսի ճշմարտութիւններ, որոնց մէջ կրօնական ոչինչ տարր չկայ: Ջեզուիտն ևս աշխարհագրութիւնը ճիշտ այնպէս կ'ուսուցանի, ինչպէս ուսուցանում են նորան Լոնդոնի համալսարանում: աշխարհագրութիւնը հաստատում է մի քանի սկզբունքներ և մատնացոյց լինում գետերի ու լեռների վերայ, որոնց ոչ մի կրօն չի կարող դուրել անյայտ ծովերում: Այս և ուրիշ շատ առարկաներ են ուսուցանում մեր կեղծաւոր ուսումնարաններում, կրօնից բաժան և զանազան ժամերում: Ի՞նչ էք կամենում ասել՝ պնդելով՝ թէ անհնար է այս երեխի աշխարհական կրթութիւնը առանց հոգեւոր կրթութեան: Նա, որքան որ նկատում եմ այժմ, երբէք չենք կարող համաձայնիլ կրօնական կրթութեան մեթոտի մասին. ուստի ես ցանկանում եմ, որ ամեն բանից առաջ գծուին այն սահմանները, որի մէջ մենք կարող կը լինինք դործել: Մենք ամէնքս մեր փաստերը Աստուածաշնչիցն ենք վերցնում և համաձայն ենք, որ նորա էջերում պարունակում է ճշմարտութիւնը: Թող այդ երեխայն կարգայ Աս-

տուածաշունչը, թող ենթարկուի կեանքի այն ընտիր և սուրբ օրի-
նակների բարերար ազդեցութեանը, որոնց մեր աղանդներից իւրա-
քանչիւրը հեշտութեամբ կարող է ներկայացնել: Նորան մի՛ ուսու-
ցանէք քրիստոնէական վարդապետութիւնք, — թող բուն իսկ կեան-
քից ընդունի նա հաւատոյ դաւանանքները: Այն դաւանութիւնները
հաստատ կը լինին նորա հոգու մէջ, որոնք ճշմարտութեան և փորձի
միացեալ ազդեցութեան արդիւնքն են, և ոչ նոքա, որոնք յայտա-
գիրների պէս փակցուած են նորա հոգու պատերի վերայ: Ի՞նչ
բան է ճշմարտութիւնը. պէտք է որ նա ինքն իրան հարցնի և ինքն
իրան պատասխան տայ: Իմ խօսքերը չար մի մեկնէք. կրօնքի մէջ
ես ձեզանից աւելի անտարբեր չեմ, բայց ձեզանից ջոկնուած եմ՝ կրօնը
մարդու սրտի և մտքի մէջ ներշնչելու կերպի մասին: Ի՞հ հարկէ,
մենք չենք կարող, պէտք չէ (որովհետեւ դա կը լինէր անհեթեթ
բան) պնդել թէ՛ այս երեխայն կալվինիստ կը դառնայ: Ո՞վ կարող
է վստահացնել թէ՛ ինքը ապագայում կը պաշտպանի երեխին՝ ար-
մինեան հերետիկոսութիւնից: Ար համարձակի՞ք արդեօք պնդել թէ
նա քրիստոնէայ և բողոքական կը լինի: Ես ոչ մի ժամանակ չէի
յանձն առնել մի այսպիսի պատասխանատուութիւն: Բայց մի՞թէ
նորան շրջապատող քրիստոնէական կրօնի հետևողները չեն կարող
առանց որ և է եկեղեցական ձևերի պարզապէս ցոյց տալ նորան,
թէ՛ նա ինչպէս կարող է փրկուիլ: Ձեր աղօթքը, ձեր այցելութիւն-
ները, ձեր զրոյցները և բարոյական ազդեցութիւնը, բարի և սուրբ
կենցաղավարութեան օրինակը, ՚ի հարկէ, կը թելադրեն նորան որո-
նել այն ճշմարտութիւն, որ ձեզ հասցրեց այն վիճակին, որի մէջ
տեսնում է ձեզ: Թող մի որ և իցէ բարի կին նորան մայր դառնայ,
բայց ընտրեցէք նորան իւր բարութեան համար, և ոչ այն եկեղե-
ցու վարդապետութեան համար, որին նա պատկանում է: Որչափ
պարզ, անկեղծաւոր կը լինի նորա աստուածապաշտութիւնը, այն-
չափ լաւ է երեխի համար:

Այս պարզ և անկեղծ ճառը երկպառակութեան նոր առիթ
դարձաւ մասնաժողովի մէջ: Վէճ բացուեցաւ և անհնգին այն աստի-
ճանին հասաւ, որ աղին նախագահը՝ անհնարին համարելով կարգը
վերստին հաստատել յետաձգեց նիստը: Մանուկ Զինկսի բաղբից,
մինչ նորա բարերարները մտածում էին նորա հոգու ապագայի մա-
սին, նա յանձնուեց մի գերդաստանի, ուր պահուած էր ՚ի հաշիւ
նուիրուած փողերին:

Տեղից զգուշ և օրհույ մէջ վրէժնէմ զտոյնսնէն յորմէ զքեզ առնաւոր
տոյն զպէտեմանքս օգնեցնուք ժ.Բ. Ինչ որ քերքս ասածորք յանկեա
լաւսն զի մարտն զմեզ ապրիլմէ և բոլորն ինտենտուսն զպէտեմանք
ՈՉ ԴԻՍՍԱԳԼՈՒԽ, ՈՉ ՀԱԽԱՏԱՄՈՒԹԻՒՆ, ՍԻ ՈՉ ԲԱՐԵԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ.

Բողոքական համայնքի մասնաժողովը, որ ընտրուել էր մանուկ Ջինկսի գործի համար, քսաներեք նիստ ունեցաւ։ Վերջին նիստերումն էլ անդամները նոյնպէս հեռու էին համաձայնութիւնից, ինչպէս առաջիններումը։ Այս նիստերը իրարից տարբերում էին միայն հաւաքուող անդամների քանակութեամբ։ Մասնաժողովը ողբուրում լինելով ճշմարտութեան նախանձայուզութեամբ՝ շատ ուշադրութիւն չգործրեց գործի դրամական կողմի վերայ, և, վերջապէս, նորա վերատեսչութիւնը բոլորովին անցաւ քարտուղարի ձեռքը, որ, ինչպէս տեսանք, մեծամեծ ծախսեր արաւ։ Քսաներեք նիստերը մի տարուց աւել տւեցին և այս ժամանակի վերջում քարտուղարն ապշեցրեց մասնաժողովին՝ երբ բողոքական երեխին երեք ամիս պահելու համար 36 ֆունտ ստերլինգ պահանջեց և յայտարարեց թէ՝ առձեռն միայն 1 ֆ. 4 շ. 4¹/₂ պենս կայ։ Նա իւր տեղեկագրումն ասում էր. «Մենք ոչինչ միջոց դանց չարինք, որպէս զի ժողովրդեան հետաքրքրութիւնը արթնում արհեստագին ինտրեստի, և զի մեզինք յայտարարութիւնների, պարտաւագիրների, լրագիրների մէջ առաջնորդող յօդուածների, քարոզների, բայց ժողովրդեան ուշադրութիւնը գրաւած էր Սպացիի հռովմէական հռչակաւոր գործը և այն գիւտը, որ մեծ ազմուկ բարձրացրեց բոլոր բողոքական աշխարհում, որի շնորհով բողոքական եկեղեցւոյ մնացորդը դանդաղեցաւ։ Պերինեան առանձնացած հովտի մէջ։ Քարտուղարը մասնաժողովից խնդրեց դրամ ճարել երեխայի ծախսը վճարելու համար, բայց մասնաժողովը խտիոյն ցրուեցաւ, և այնուհետև ոչ մի ճիշտ չկարողացաւ անդամների մեծագոյն մասը հաւաքել որ նիստ կազմուէի։ Նրբ երեխայի խնամատարները իմացան թէ բանը ինչ դրութեան մէջ է՝ սկսեցին քարտուղարին նեղացնել և երեխի հետ էլ վատ վարուիլ, որ ստաներեք ամսական էր դառել և սկսել արդէն քայլել։ Վերջապէս երբ տեսան որ ոչինչ ստանալու չեն՝ նորա բոլոր զգեստները վաճառեցին և հեռացան, նորան բազմի բերմանը թողնելով։ Քարտուղարը մի զխառաժով խմանալով այս բանը, ի հարկէ, ոչինչ ստուգութեան ետեւից էլ չընկաւ, և մանուկ Ջինկսը, իբրեւ բողոքական հարց», անհետացաւ երկրի երեսից։ Նս երբէք չլսեցի

որ մէկը հարցնէր թէ ինչ եղաւ ամբողջ զրամագլուխը, բայց եւ արդէն յառաջ բերի հաշիւը, որ պէտք էր ներկայանալ նուիրատուներին:

ገፍ.

In Transitu.

Սիւ գիշեր, մօտ տասն և երկու ժամին, մի խանութպան պառ-
կելուց առաջ իւր խանութի գոնից դուրս մտիկ տալով՝ երեխի ձայն
լսեց մի կապողի միջև, որ փողոցում վայր էր ձգած: Մօտիկ դիտե-
լուց յետոյ նկատեց որ գետնախնձորի պարկի մէջ փաթաթուած է
մի մանուկ: Խանութպանը սրամիտ մարդ էր և իսկոյն նշմարեց, որ
կապողը ընկած է այն գծի վերայ, որ իւր կողմի սալարկից դէպի
տան անկիւնն է գնում և միևնոյն ժամանակ սահմանագիծ է Ս. Սիւ-
մենի և նորա հարեան Ս. Բարդողիմէոսի ծուխերի մէջ: Ինչպէս
բուն գործնական մարդ՝ նա թղթի վերայ նշանակեց թէ՛ երեխայի
մարմինը այս գծի վերաբերութեամբ ինչ դրութեան մէջ գտաւ, և
յետոյ տարաւ նորան գրացի ծուխի որբանոց:

ՄԼՍՆ ԵՐՐՈՐԴ

ԾՈՒԽՆ Ի՞ՆՁ ԱՐԱՒ ՆՈՐԱՆ:

Ա.

ԱՌԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ:

Սուրբ Բարդուղիմէոսի ծխական որբանոց տարած երեխայն մա-
նուկ Զինկան էր: Երբ նորան վերականգնուհու սենեակը դրին՝ տե-
սուչը բարկութեամբ հարցրեց այդ երեխայ բերողին՝ զո՞ւմ քոյն
համար Դո՞ւք գտաք նորան: Եւ զո՞ւմ քոյն քոյն ինչ քոյն ինչ քոյն
համար Այո՛: Եւ ինչպէս իրանցումն քո բնակիչ քոյն քոյն
քո ինչ: Ո՞ր: Ինչ մէկ քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն
քոյն: Խանութիս զինաց, նետերեան հրապարակում: Եւ քոյն
քոյն: Ի՞նչ է ձեր անունը: Եւ քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն
քոյն: Դո՞ւք: Եւ քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն
քոյն: Ա՛յ Դուք պանրավաճառ էք: Եւ քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն քոյն
քոյն: Դուք հարկան ծխումն է: Դուք պէտք էք որ երեխին այս
տեղ բերէիք: Նա մեզ չի պատկանում:

— Ոչ, նա ձերն է. իմ սահմանի վերայ չէ գտնուել:
— Ի՞նչ չէ՞ որ ձեր տան հանդէպն էր վայր դրած:
— Լաւ, բայց սահմանը ուղիղ չէ գտնում, այլ շեղ, անկիւնից
անկիւն. այս պատճառով էլ մեր թեմում չէր:
— Դատարկ խօսք, այդ անտարակոյս է: Մենք չենք կարող
երեխին ընդունել: Տարէք նորան:

Եւ միտեր Սնիգեր կամենում էր դուրս գնալ սենեակից:

— Սպասեցէք, սէր, ասաց միտեր Դո՞ւք. ես երեխին կը թող-
նեմ այստեղ, իսկ դուք արէք նորա հետ, ինչ ուղւում էք: Ինչ-
պէս էլ որ լինի՝ նա իմն չէ: Ես հաւատացնում եմ, որ նա դրա-
նուած է ձեր թեմում: Զգուշացէք, որ չլինի թէ նորա պատ-
ճառով պատասխանատուութեան ենթարկուէք: Մնաք բարով:

Եւ շտապով հեռացաւ:

— Կացէ՛ք. գոչեց անուշը. — ես չեմ ընդունում երեխին:
Դուք նորան այստեղ ձեր անուան կը թողնէք: Իսկ մենք նորան

կը թողնենք առանց որ և է պատասխանատուութեան: Կո՞ւմ էք.
տուննց որ և է պատասխանատուութեան: Եւ ինչպէս որ
Բայց միտեր Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:
Սակայն ինչ որ Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:
Սակայն ինչ որ Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:

Սակայն ինչ որ Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:
Սակայն ինչ որ Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:
Սակայն ինչ որ Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:
Սակայն ինչ որ Դօլը արդէն փողոցն էր հասել և ոչինչ չլսեց:

Միտեր Դօլը ճարպիկ ստատանութեան միւս օրը Ս. Բարդու-
ղիմէոս ծուխի հոգաբարձուները հաւաքուեցան: Նոցա քննութեան
հարցերի թուումն էր և տնտեսականի ու որբանոցի տեսչի այն տեղե-
կագիրը, թէ միտեր Դօլը, որ Ս. Սիմօնի թեմում նետերեան հրա-
պարակի վերայ սղանքի խանութ ունի, մի անձանօթ երեխայ բերել
է որբանոց, որ գտել է փողոցում իւր տան հանդէպ, բայց, նորա
խօսքով, երկու թեմերի սահմանագծի միւս կողմը: Հոգաբարձուները
սովոր չէին զսպել իւրեանց զգացման արտայայտութիւնը, ուստի
աղմկալից կերպով ցոյց տուին իւրեանց գոգոհութիւնը: Եւ որով-
հետեւ միտեր Դօլը ինքն Ս. Սիմօնի թեմի հոգաբարձուներից մէկն
էր, ուստի այդ անաշու մարդկանց համար պարզ էր, որ նա աշ-
խատել է խաբէութեամբ հարեան թեմի վերայ ձգել այդ անձանօ-
թին, և ով գիտէ, գուցէ իրան սեպհական պոռնկորդուն:

Նպարավաճառ միտեր Չիկին առաջարկեց տեսչի տեղեկա-
դիրը ծաղել:

Մահուտ ծախող միտեր Սիւնկումը ձայնակցեցաւ այս առա-
ջարկութեանը:

Երկաթավաճառ միտեր Էջը դիտեց, որ պարլամենտական ո-
չինչ օրինակ չկայ այսպիսի մի գործի, և թէ այս գործով նոքա բը-
նաւ ազատուելու չեն այդ երեխից:

— Ինձ համար բոլորովին միւսնայն է, ասաց միտեր Չիկին
կարմրելով. — Թէ ինչ ձեռով, բայց առաջարկում եմ ազատուիլ այս
պոռնկորդուց:

Ներկայ եղողներից մինը, եկեղեցու երեսփոխանը, ջննտմեն
հանգիստացաւ և բացատրեց խորհրդին, թէ այսպիսի մի կարեւոր
հարց կարելի չէ այսպէս շտապով լուծել:

— Ես կարծում եմ, ասաց նա. — թէ այս բանին կարելի է հասնել զատաստանական ճանապարհով: Մեզ հարկաւոր է օրինական միջոցներ ձեռք առնել և դրացի թեմին պարտաւորցնել երեխան վեր առնելու: Բայց այս բանի համար պէտք է որ նախ և առաջ համոզուենք մեր իրաւունքին և խորհրդակցենք փաստաբանի հետ:

Իսկոյն ուղարկեցին փաստաբանի ետեւից, իսկ այդ միջոցում պատուիրեցին, որ երեխան ներս բերեն: Որբանոցի վերակացուհին երեխան յանձնել էր մի կիսացնոր անանկապահ: Բայց այդ կինը երեխայի վերաբերութեամբ ամենքից խեղացի դուրս եկաւ, խիստ լաւ շահելով ու զուարճացնելով նրան: Հոգաբարձուների հրամանով Զինկսի երեխան ժողովի դահլիճը բերին և դրին սեղանի վերայ: Հոգաբարձուները արհամարհանքով մտիկ տուին երեխայի վերայ, որ արդարեւ նախանձելի վիճակի մէջ էր — սպրթնած, նիհար, կեղտոտ, խորն ընկած այտերով և կիսամերկ:

— Եւ ասաց միտեր Ստինկ, մի յայտնի ցինիկ. — Բայց ուր է սորա ծննդականը:

Այս կոպիտ հանաքը դուր եկաւ հոգաբարձուներից ոմանց:

— Նորա ծննդականը, շարունակեց կատակաբանը, — երեք հարիւր տարեկան է: Ծնողքն անյայտ են, բայց Մուրացկանութիւնը ծնաւ նորան Քաղցածութիւնից: Յեղը սկսուել է Աղքատութիւնից և Փուլութիւնից եղիսաբեթի թագաւորութեան օրերում: Ինչ որ էլ չլինի այս սերունդի յատկութիւնը՝ այնու ամենայնիւ բեղմնաւոր է:

Այս վերջին կատակը այն հաւանութիւնը չգտաւ, ինչ որ առաջինը:

— Ես առաջարկում եմ ուղարկել... արտասանեց պարլամենտական ձևերի սիրահար մանրավաճառ միտեր Սկոպը:

Ուղարկել երեխան, ուր, հարցուց միտեր Զիկին:

— Երևի Նիւդետի բանտը, ժպտալով պատասխանեց կատակաբանը...

— Դատարկ բան. սեր, ես առաջարկում եմ խնդիրը մասնաժողովին ուղարկել: Դուրս ուղարկեցէք այս կնոջը և սկսենք խորհրդակցել:

Տնանկապահը հեռացաւ, իսկ երեխայն պաշտօնապէս յանձնուեցաւ մի առանձին մասնաժողովի խնամքին:

Այս միջոցին եկաւ փաստաբանը, միտեր Ֆիլիպոս, և խմբնալով գործի էութիւնը յայտնեց իւր կարծիքը:

Պարոններ, ասաց նա, — դուք իմ կարծիքն էք հարցնում, ուստի և ես ուղեղը կը յայտնեմ ձեզ: Այն թեմը, որի սահմանում գտնուել է երեխայն, պարտաւոր է պահել նորան: Եթէ միստեր Ռօլը, խիստ յարգելի պարոն (եւ նորանից միշտ պանիր եմ գնում), երեխին Ս. Սիմոնի թեմի սահմանից դուրսն է գտել, և նա, ի հարկէ, երդումով կը հաստատի այդ, այն ժամանակ դուք պէտք է երեխին ընդունէք: Բայց նախ և առաջ պէտք է որ ես բանակցիմ միստեր Ռօլի հետ և խորհրդակցիմ մի այլ փաստաբանի հետ: Սակայն պէտք չէ որ մենք որ և իցէ բանով մեզ խայտառակենք և երեխին պաշտօնապէս ընդունելու համար ոչ մի քայլ չանենք: Դիտէ՛ք ինչ, պէտք է դրացի թեմին յայտարարել, թէ մենք ձեռք կը վերառենք երեխից: Իսկ միստեր Ռօլին ազդարարել, որ յետ առնի երեխին, որովհետեւ երեխայն մնում է այստեղ նորա պատասխանատուութեան ներքոյ և նորա հաշուով: Իսկ երեխին ուղղակի դարձնել միստեր Ռօլին, դժուար թէ կարելի լինի. այս վարմունքը խիստ անախորժ տպաւորութիւն կարող է անել հասարակութեան վերայ:

Գրօ'ղը տանի ձեր հասարակութեան, գոչեց միստեր Սիինը:

— Եյդ ճշմարիտ է, սիրելի սեր, ժպտալով պատասխանեց Փիլիպոս. — բայց այդ անգործնական և ապօրէն միջոց է ժողովրդեան դատաստանիցն ազատունելու, վայ թէ նա այսպիսով մեզ ունի: Հանդիսանայ: Իսկ դալով իմ ասածին, պէտք է որ մի երրորդ առաջարկութիւն անեմ, այսինքն, հարկաւոր է նոյն տեսակ յայտարարութիւնով էլ երեխին դառնալ և առհասարակ այն ամենքին, որոնց նա վերաբերւում է: Եւ իսկոյն յայտարարութեան ծրագիրը կը պատրաստեմ:

Արդէն մի քանի րոպէից՝ յետոյ մասնաժողովը գնդասելով ամրացրեց Ջինսի երեխի միակ շորի վերայ հետեւեալ յայտարարութիւնը

Ս. Բարթոլեմէոսի ծախը:

«Ստորոքով յայտարարւում է — ընկեցիկ մանկան (անուէր յայտնի չէ) կամ այն ամենքին, որոնք նորա մասին հոգում են՝

«Թէ ձեզանից ոչ ոք ըստ օրինաց իրաւունք չունի իրան կամ յիշեալ ընկեցիկ երեխին պահել ծուխի հաշուով, թէ դուք, կամ յիշեալ ընկեցիկ մանուկը, մնում էք կամ մնում է թեմում բողոքի

ներքոյ, և թէ այն բոլորը, ինչ որ անուամ է ձեզ կամ յիշեալ ընկեցիկի համար, կը վերածուի ձեր կամ այն անձանց հաշուին, որոնք օրէնքով պարտաւոր են պահել ձեզ կամ յիշեալ ընկեցիկ երեխին»

Ս. Բարթոլոմէոսի թեմին:

Ս. Բարթոլոմէոսի թեմին:

Գ.

Միտար Ֆիլիպոսի հարցերին պատասխանելով Պօլը անցքն ստուգելու ինչպէս որ պատահել էր՝ պատմեց: Նա նկարագրեց ճեմելիքի այն տեղը, ուր ընկած էր երեխայն, հաշուեց թէ սա որչափ տեղ էր բռնել երկու թեմերի սահմանագծի թէ մի և թէ միւս կողմը, և յայտնեց որ երեխի գլուխն ու ուսերը զանուամ էին Ս. Բարթոլոմէոսի թեմում: Եւ նորից խնդրուեցաւ իրաւաբանների կարծիք Ձինկսի երեխայի մասին: Այս կարծիքին նայելով՝ Ս. Սիմոնի թեմը պարտաւոր էր պահել երեխին, որովհետեւ նորա թեմական էր վեր կալել սորան, թէպէտ և երեխայն երկու թեմերի սահմանումն ընկած էր գտնուել: Ուստի Ս. Բարթոլոմէոսի թեմի հոգաբարձուները յանձնաժողովի հետեւեալ նիստումը որոշեցին՝ հակառակորդ թեմին գրաւոր հրաւեր ուղարկել, որպէս զի երեխային տանեն, իսկ եթէ բացասի՝ կը զիմեն թագուհու դատարանին խնդրելով որ հարկադրի Ս. Սիմոնի թեմը իւր պարտքը կատարելու:

Այս հրաւերն ստանալով Ս. Սիմոնի թեմի հոգաբարձուք նոյնպէս փաստաբանների խորհուրդին զիմեցին, որոնք յայտարարեցին, թէ պարզ բան է, որ Ս. Բարթոլոմէոսի թեմը պարտաւոր է պահել երեխային, որովհետեւ այս թեմումն է գտնուել երեխի մարմնոյ մեծագոյն մասը—մանաւանդ գլուխը: Այսպէս երկու հակառակորդներն ևս թագուհու դատարանին զիմեցին:

... Բ. ...
...
... ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒՔ ԵՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱՑ ԿԱՐԾԻՔ ...
...

Թագուհու դատարանը լսելով զենկալ ասորնէին, Ս. Բար-
թողեմէոսի թեմի հոգաբարձուների և Ս. Սիմօնի թեմի հոգաբար-
ձուների դատը նշանակեց ստիպողական գործերի շարքում: Բայց
որովհետև այս գործերի ցանկը շատ երկար էր, ուստի մօտ մի
տարի անցաւ մինչև կարգը հասաւ Ձինկսի երեխին, այն էլ քանի
անգամ յետաձգուեցաւ որպէս թէ «փաստաբանների յարմարու-
թեան աղագաւ»:

Բոլոր այս յետաձգութիւնները զայրացնում էին Ս. Բարթողե-
մէոսի թեմի հոգաբարձուներին: Նոքա չէին կարող տանել Ձինկսի
երեխի ներկայութեանը, որովհետև լրագիրները խիստ դատաքննել
էին նորա վերջին գործողութիւններից մի քանիսը: Հոգաբարձու-
ները պարզապէս կատաղել էին և վճռել ամենքի հակառակ գործել:
Ընթերցողներին արդէն յայտնի յայտարարութիւնը գրելով Ձինկսի
երեխի մասին նոքա, ըստ միտաբ. Ստինկի առաջարկութեան, վրձ-
ռեցին բոլորովին հրաժարիլ երեխին պահելուց: Այդ ողորմելուն
սպառնում էր իսկական կորուստ: Հաւանական է, որ թեմական
գործերում այս կերպով են լուծուում շատ դժուարին հարցեր, — վե-
ճելու առարկայն շատ անգամ անհետանում է: Ձինկսի երեխայն
առ ժամանակ պահուում էր որբանոցի սենեակներից մէկի մէջ, որոյ
դռան դրսի կողմից կայրած էր հեռեկալ յայտարարութիւնը:

ՅԵՅՏԵՐԵՐՈՒԹԻՒՆ:

ԴՕԼԻ ԸՆԿԵՑԻԿԸ:

«Որովհետև վերոյիշեալ երեխայի մասին դատ կայ, ուստի մին-
չև վճռուիլը՝ թէ ո՞վ է պարտաւոր նորան պահելու՝ արգելուում է
այն հաստատութեան բոլոր պաշտօնեաներին, օգնականներին և
սպասաւորներին մտնել այն սենեակ, ուր լինում է երեխայն, կամ
որ և իցէ ծառայութիւն անել նորան: Այս որոշման չհնազանդողը

ժուած ներս մտաւ, և ահա սարսափը նորան կաշկանդեց շեմքի վե-
 րայ: Եթէ այդ օրը մտած չլինէր, մանուկ Ջինկսը, չնայելով Սնի-
 գերի խնամքին, միւս օրը մեռնելու էր: Նա տանջւում էր ջերմից
 և առհասարակ այնպիսի սոսկալի դրութեան մէջ գտնուում, որպիսի
 և ոչ իսկ լրագրական ամենամեծանուն գրողը կարող էր նկարել:
 Սարսափած պէրը խսկոյն բժշկին դիմեց և ապա դատարին: Նզե-
 լութիւնը միւս օր մանրամասն նկարագրուել էր լրագիրներում:
 Աշխատակիցները փութացին վանքը և ամենախիստ գոյներով նկա-
 րագրեցին երեխի դրութիւնը, նաև տառ առ տառ արտագրեցին
 դրան վերայի այն նշանաւոր յայտարարութիւնը: Անհամար առաջ-
 նորդող յօդուածներում և նամակներում բըղբքտեցին հոգաբար-
 ձուներին: Բայց սոքա՝ փոխանակ դուրս խոնարհեցնելու փութորկի
 առաջ՝ ոգորիլ խորհեցան, և մէկ միւսից աւելի ծիծաղելի և յան-
 դուզն որոշումներ արին: Հոգաբարձուներից՝ մի քանիսը, որոնք ա-
 ւելի մարդավարի էին երևում, այնքան թշնամանքներ ընդունեցին
 իրանց ընկերներից, մինչև դատարեցան խորհրդի գնալու: Արտա-
 քին աղմուկը հետզհետէ մեծացաւ: Լրագիրները համարեա ամե-
 նայն օր գոչում էին միաբերան: Ինչո՞ւ աղքատաց մասնաժողովի
 նախագահը չխառնուեց գործին: Վերջապէս սա էլ խառնուեցաւ
 գործի մէջ, բայց փոխանակ անձամբ այցելելու որբանոցին և ստու-
 գելու թէ որչափ ճշմարիտ են բոլոր պատմութիւնները, որ ընդ ա-
 մէնը հազիւ թէ երկու ժամու գործ լինէր, քննելու համար մի
 պաշտօնեայ նշանակեց: Հոգաբարձուները այս լուրն առնելով խելա-
 դարուեցան, և նոցա նիստերի արձանագրութիւնները նմանում էին
 յիմարանոցների արձանագրութիւններին: Նոքա չուրս արին Սնիգե-
 րին իւր պարտականութիւնը չկատարելու համար և նորա փոխանակ
 կարգեցին միստեր Ստինգի ազգականին: Իրան վերայ մի մեծ կող-
 պէք դրին և երեխին կերակրում էին երկար փայտի ծայրով: Նորա
 կերակրին մտիկ տալու համար առանձին յանձնաժողով կարգուեցաւ,
 որ իւր գործառնութեանց հաշիւը ներկայացնում էր աղքատաց
 մասնաժողովին: Յայտարարութեան մէջ ասուած էր նաև, «երեխայն
 գտնուում է ամենալաւ դրութեան մէջ, և ամենայն օր աւելի կերա-
 կուր է ստանում, քան կարող է ուտել»: Արգելեցին ուրիշ որ և իցէ
 բժշկի մոտնել երեխի մօտ, բայց ի իրանց բժշկից, որ տեղեկագի՞լ՝
 ներկայացրեց նոցա՝ թէ անհանգիստ պէրն ու իւր դօկտօրը սխա-
 լուել են, որովհետև երեխի կենսական բոլոր գործարաններն, ըստ
 երևոյթին, ամենալաւ դրութեան մէջ են: Սորանից յետոյ լոյս տե-

սան պաշտօնէի քննութեան հաշիւը, աղքատաց մասնաժողովի նախագահի նամակը և լրագրական յօդուածներին նոր հեղեղը, այնպէս որ, վերջապէս, յուզուած, համբերութիւնը հատած հասարակութիւնը ատմաները կրճտեցնում էր նախարարների, հոգաբարձուների և օրինաց վերայ, սրտանց ցանկանալով որ սոքա էլ, նոքա էլ երրորդներն էլ գետինը անցնէին:

Ե.

Կ Ե Ղ Տ Ո Տ Բ Ո Յ Ն Ը:

Ս. Երջապէս նշանակուեցաւ Ս. Բարդուղիմէոսի և Ս. Սիմօնի թեմերի հոգաբարձուաց դատը: Նխառը երկու օր տեւեց: Հողագնդի վերայ կան հինգ ահագին, մնայլ հատորներ, որոնց կրճատուած անունն է — „Burns's justice“, և որոնցից օրէնսդէսները սարսափով փախչում են: Այս օրհասական հատորներից մէկի մէջ գտնուում է 1,200 երեսից բաղկացած մի բաժին — աղքատաց վերաբերեալ օրէնքներ — վերնագրով: Հետաքրքիրները կարող են այստեղ գտնել մի կօղեկս օրինագիրք, որին չեն կարող հաւասարուիլ ոչ հին և ոչ նոր աղղերի ամենադաժան նենգութիւնները, — Կօղեկս, որով հեռզհեռէ կազմուեցաւ աղքատների ծղնութեան այն հակաքաղաքադիտական և անբարոյական սխառման, որ միայն թեմական խիստ քարասիրտ պաշտօնեաները կարող են պաշտպանել, — Կօղեկս, որոյ երկարութիւնն, լայնութիւնն ու խորութիւնը աշխարհումն ոչ ոք չգիտէ, թէպէտ նա մինչև այսօր էլ անգղիական յիմարութեան և պետական անձանց տմարդութեան արձանն է ներկայացնում: Նրեակայեցէք, որ բարձրագոյն դատաւոր լօրդը և Թագուհու դատարանի երեք անդամները, որ խելացի, փորձառու, բարեսէր, ճշմարտասէր և արդարադատ մարդիկ էին, ստիպուած էին թափանձել այս «կեղտոտ բոյնի» մէջ, և այնտեղ արդարութիւն որոնել Ջինկսի երեխայի համար: Բարձրագոյն դատաւոր լօրդը՝ թէպէտ խիստ երկայնամիտ, ճարտար և սրտեւ անձն՝ բայց և այնպէս չափազանց դժուարացաւ ներկայն անցեալի հետ համաձայնեցնել և այս մնայլ խառնուրդից իւր բնական զգացմունքներին համապատասխան որ և է բան դուրս բերել:

Ոչ, պարոններ, դէն ձգէք բոլոր այս աւելորդութիւնները: Ճշմարիտ—վերանորոգիչ օրէնսդրութիւնը հէնց այդ բանից է սկսելու: Կարկտանը վերանորոգութիւն չէ: Նորոգէք, ծեփէք, նեցուկներ դրէք, ծերպերը շաղախով լըրէք, ներկէք հին ճակատները փայլուն գոյներով, աւերակները ծածկէք նորութեան պայծառ քողով, մաքրէք, յղկէք, ապկկէք, բայց և այնպէս ձեր շէնքը նոր չի դառնալ, նա խարխուլ է և դիւրափուլ: Կարկատա՞ն: Կարկտնորդների մի ամբողջ կուսակցութիւն կայ, որ տօրի—յեղափոխականների և արմատականների մէջ տեղն է բռնում: Նա հակում է «բուն օգտին» և այլ ամէն հին չարեաց, բայց ձեռնում է թէ ամեն բան կամենում է լաւացնել:—Համարձակ ձեռքով խորտակիր պետական շէնքը, նոյնպիսի ձեռքով էլ նորը շինիր—ասող վերանորոգութիւնը հաճոյ չի թուում քաղաքական նորոգիչներին: Մարդկանց կուսակցութիւնները կոչէք իրանց իսկական անուններով և, վարչական ու օրէնսդրական գործի օգտի համար, աւելի լաւ է տաք ինձ մի յամառ տօրի, քան թէ ամէն բանին խառնուող այն կարկատան դնողին, որ թէպէտ ձգտում է փոփոխութիւն անելու, բայց վախենում քանդելու:

Երդի ժամանակը ընկերական վերանորոգութեան գործը իւր բոլոր ազնուագոյն ձգտումների մէջ կաշկանդվում է կարկատողների կուսակցութիւնից: Այն, ինչ որ առողջապահական բարենորոգումն է կոչւում, ՚ի շնորհս այս կուսակցութեան թուլանում և կորցնում է իւր բոլոր նշանակութիւնը: «Սեպհականութեան իրաւունք», «Ժողովրդեան ազատութիւն», «անձնական ազատութեան ձեռննրէցութիւն», «ծախք» ահա սոքա են քաղաքական կարկատողի նշանաբանները, որ հակառակում է նոցա, որոնք մասնացոյց լինելով հարիւրաւոր մռայլ, կեղտոտ, դարչահոտութեամբ և վարակիչ օդով յղփացած թաղերի վերայ՝ դիմում են նախարարութեան, որ հզօր միջոցներով մաքրէ նոցա:

Ժողովրդական կրթութեան հիմնական սխառեման նոյնպէս հանդիպում է շարունակ խոչընդոտների և համարեալ խեղդուած է այս կուսակցութիւնից: «Ո՛հ, բացազանչում են կարկատողները. — յարմարացրէք այն, ինչ որ կայ, բարւոքէք արդի կազմակերպութիւնը. կը տեսնէք թէ ինչ մեծ շէնք արդէն բարձրացած է: Ճշմարիտ է, դեռ բաւական մեծ չէ և վատ է շինուած, բայց ուղղէք, թւեր աւելըրէք: Նորից շինելը աւելի թանկ կընստի, ուստի լաւ է որ արդէն եղածը ուղղէք»:

Բոլոր այն միջոցները, որով աղքատներին օգնում են, հնացել են, պակասաւոր են և անհեթեթ, նոյնչափ որչափ և իրանք գործ ղնողները: Դուրս է գալիս մի վերանորոգող և ասում. թո՛ղ տուէք բոլոր այդ աղքդ, մաքրէք ձեր ճանապարհը բոլոր վաղեմի յիմարութիւններից, վերցրէք թեմականների և ոչ—թեմականների միջի տարբերութիւնը, փոխէք տեղական իշխանութիւնների սահմանադրութիւնը, աւելի գործնական սխտեմով բաժանէք երկիրը, վերցրէք անիրաւ և անհաւասար հարկերը, բարոքէք աղքատների օգնութեան գաղափարն ու գործադրութիւնը, և այլն: Բայց ահա զոռում է կաթիլատողների կուսակցութիւնը. „Non possumus“. այնպէս բարձր, ինչպէս որ և է յետագէմ կուսակցութիւն: «Աստուած աղատէ՛, գոչում են նոքա, կեցցէ՛ Եղիսաբեթ թագուհին և նորա «աղքատների օրէնքը»: Աղատենք տեղական հիմնարկութիւնները և սեպհականութեան շահերը: Կը կարկատենք, բայց չենք քանդիլ:»

Ըհա մի մարդ, որ ՚ի զուր տեղ երկար տարիներ ջերմ սըրտով Անգլիոյ հաղարաւոր թշուառների համար օգնութիւն որոնելուց յետոյ ձգում է իւր սուր հայեացքը ովկիանոսի միւս կողմ՝ այն հարուստ երկիրների վերայ, որոնք ամենայն օր դէպի իրանց են հրաւիրում արօրով ու թիակով աշխատել կարողացող ուժեղ ձեռքերը: «Փոխարինէ՛ք, գոչում է նա, աշխատութիւնը երկրի հետ, քաղցածութիւնը՝ արդիւնաբեր մշակութեան հետ, մահը՝ կեանքի հետ»: Եւ նա դառնում է բոլոր պետական անձերին և հայրենասէրներին գաղթականութեան մի որոշ սխտեմ ստեղծելու: Այդ ժամանակ կարկատողների կուսակցութիւնը փրփրալից բերանով բացադան չում է. «Երկրից դուրս հանել մշակներին՝ մեր հարստութեան աղբիւրը: Ոչ երբէք: Բարոքէ՛ք մշակների վիճակը, քաղաքական իրաւունք տուէք նոցա, զաղանի քուէարկութեան իրաւունքը: Մարդկանց ընկերական վիճակը փոխել տէրութեան հաշո՞վ: Ոչ երբէք: Աւելի լաւ է տեղական միջոցներ տալ գաղթելու. դա ժամանակաւոր հնար է — եղածին կարկրտան է»:

Եյսպէս ահա, այս կուսակցութեան հիմնական վարդապետութեան համաձայն, ամենայն ինչ պէտք է նորոգման և կատարեւադրածութեան ենթարկուի: Հնախոյզների նման՝ նոքա չեն վստահանում ոչնչացնել որ և իցէ բան, որչափ էլ որ այլանդակ և անօգուտ լինի, թէև դորա տեղ ամենահրաշալի բան զնելու լինէիք: Սեր աչքին շատ աւելի հաճելի է ձիւբերտ Սկօտի նման վաղուց անցած, անհեթեթ, դատական յիշատակարանների քաղաքագէտ վերանորոգիչը՝ քան թէ Բրունելի

և Ստեփենսօնի նման մի պետական անձն, որ հնարում է նոր և հսկայ շէքեր, չի վախենում դէմ առ դէմ կանգնել և յաղթել բռնութեան վաղեմի խոչընդոտներին: Ո՛չ, տուէք ինձ արմատական պետական մարդ, կամ օրէնսդրութիւնը մէկ կողմ դրէք: Աւելի լաւ է պետական շէքը թողնել ինչպէս որ կայ, քան թէ անովերջ բայց անօգուտ նորոգութիւններով և ծեփծեփանքներով հիմնովին քանդել:

Արջապէս, Թագուհու դատարանի անդամները խորին իրաւաբանական քննադատութիւնից յետոյ հասան այն հանգիստւոր վճռին, թէ Ջինկսի երեխայն պատկանում է Ս. Բարթոլիմէոսի թեմին: Հետևաբար մերժուեցաւ սոյն թեմի հոգաբարձուների այն խնդիրը, որով կամենում էին, որ ընկեցիկը զրացի թեմի՝ Ս. Սիրմնի գլուխը կապուէր:

Է.

ԹԵՄԱԿԱՆ ԲԱՐԵԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՋԻՆԿՍԻ ԵՐԵՒԻ ՈՒՐԻՇԻՆ ՅԱՆՁՆԵԼԸ:

Ս. Բարթոլիմէոսի թեմի վարչութիւնը առանց մեծ եռանդի կատարեց այն պարտականութիւնը, որ Թագուհու դատարանը դրեց նորա վերայ: Հոգաբարձուներից մի քանիսը անհատապէս զգուշացրին վերատեսչին, թէ պէտք չէ երեսին խիստ շատ կերակրել Ստեփրիկ զգեստով չէին ծանրաբեռնում ստրան, ընդհակառակն, արդէն ունեցածն էլ ընդհանուր էր միւս ընկերների հետ: Եւ դուք, որ բարի մայր, նայելով ձեր փոքրիկ, չքնաղ ու վարդերես գտներ վերայ, որ լաւ դպեկի հսկողութեան ներքոյ քնում է սպիտակ ու փափուկ օրօրոցում, մի՞թէ ձեր երջանկութեան մէջ երբէք մտքից չէք անցկացնում համեմատել ձեր բաղձը այն տխուր ու մաշկ տեսարանների հետ, որոնք, ի հարկէ եթէ չդարձնէք ձեր ղէմքը, ամենայն քայլում պատահում են ձեզ:

Բնութիւնը անհոգ չէր եղել Ձինկսի երեխի մարմնական կազմութեան մասին: Նա իւր հօրից ժառանգել էր ուժեղ և առողջ կազմութեամբ, որ նորան հնարաւոր արաւ դիմանալ բոլոր յիշեալ փոփոխութեանց: Որչափ ևս առաւել լաւ կը լինէր, եթէ նորա յատկութիւնները զարգանային առողջարար կերակուրներով, մաքուր օդով և լաւ հոգատարութեամբ: Բայս այս ընդունակութիւնները բոլորովին անհոգ թողնուելով՝ օրէցօր տկարանում էին, և այս բանը սպառնում էր ոչ միայն Ձինկսի երեխին կորուստ, այլ և ամբողջ մարդկութեան նուազումն: Կիսով չափ պակսեցնել որ և իցէ մէկի ոյժերը՝ նշանակում է կիսով չափ պակսեցնել նորա անկախութեան հասնելու յոյսը, և, ընդհակառակն, հաւանական անել նորա մշտական կախումը՝ հասարակաց բարեգործութիւնից:

Այն փողերը, որ մսխւում են Հոլլանդական ամբարտակի փողերի ճեղքը լցնելու, շատ աւելի արդիւնաւոր ծախս է, քան թէ նրանց այնքան ժամանակ պահել, մինչև որ ճեղքը ահագին խրամ դառնայ, և երկրի կէսը ողողելու սպառնայ: Ի հարկէ, իւրաքանչիւր Հոլլանդացի աւելի լաւ կը համարի իւր ունեցածի երրորդ մասից զըլուփլ, քան թէ ամբողջը փտանգի ենթարկել: Իսկ մեր հարուստ թագաւորութեան մէջ հարիւր հազարաւոր այր և կին մարդիկ իւրաքանչիւր օր ապականում են փողերիկ երեխանց, մարդկութեան ապագայ ներկայացուցիչներին՝ մոլորեցնելով նոցա մատաղ մտքերը, թուլացնելով նոցա եռանդը, մաշեցնելով նոցա ոյժերը, այլանդակելով նոցա բարոյական ու բնական բնութիւնը: Ոմանք այս գործում են իսկապէս սատանայի թելադրութեամբ, միւսները՝ ըստ պարլամենտի հրամանին, երրորդները՝ անհոգութեան և ժառառութեան պատճառով: Եթէ դուք, ո՞հօր կանայք, համոզէիք այս ըստ մեծի մասին անգիտակցաբար գործող մարդկանց շրջապատել մատաղ սերունդը ձեր գերդաստանների զաղափարին աւելի բնական ազդեցութիւններով, այդպիսով կը վերանորոգէիք ապագայ սերունդը, ձեր աշխատութիւնն էլ կը լինէր բարի և սուրբ գործ և մէկին հարիւր պտուղ կը բերէր: Քարոզելով և տարածելով այսպիսի շարժումն, դուք, ո՞հ կանայք, կ'օգնէիք տնտեսական և ընկերական բարեկրթութեան մեծ գործին: Այն հասարակութիւնը, որ չի խոստովանում այսպիսի հիմնաւոր ճշմարտութիւն, քամուն է տալիս իւր սերմը, և անտուած գիտէ, ինչ սոսկալի հունձ է պատրաստում իրան:

Ուրեմն այսպէս հոգաբարձուք խիստ հետեւելով օրէնքին՝ գործ դրին ամէն բան՝ ինչ որ կարող էր ոչընչացնել մանուկ Ձինկսի բոլոր

կենսական ոյժերը, բոլոր բարի զգացմունքները, բարոյական ձգտումները և յոյսերը՝ հէնց այն լուսեից, երբ նոքա ծնում էին երեխի սրտում: Այն բոլորը, ինչ որ նոքա մտտակարարեցին մեր հերոսին, և որի հաշիւ կարող էին ներկայացնել յօգուտ աղքատաց—հարկատուներին, պարունակում էր հետեւեալ ցանկում. կեղտ, փակուած օդ, ճանճեր, զանազան հիւանդութիւններ ստանալու հնարաւորութիւն, վատ հասարակութիւն, անհոգութիւն, անգութ վարուողութիւն և փոքրութանակ ու վատ կերակուր ու զգեստ:

Նոքա իւրաքանչիւր աղքատին մի դառն բեռ են համարում, և ամեն կերպով աշխատում սոցա մասին եղած հոգն ու ծախսը minimumի, եթէ չասենք ոչինչի հասցնել Մանուկ Ձինկսը հասցրած էր միայն minimumի, որովհետեւ իւր առողջ կազմուածքով կարող էր բարձրաձայն բողոքել, եթէ նորան մինչև ոչինչը հասցնէին: Բայց հէնց այն միջոցին, երբ հոգաբարձուները աղքատաց — նուիրատուներին ներկայացրին երեխի ծախսը աւելի քան 1,600 Քուռա, զիպուածով իմացան ընկեցիկ մանկան անուան ու ծագումը: Ձինկսի երեխին ձգող կանանցից մինը, դեռ խանութպանի գտնելուց առաջ, ծառաներից գտնուել էր գողութեան մէջ, և ի միջի այլոց հանել էին նորա գրպանից և մի քանի կտոր բան, որ երբեմն մանուկ Ձինկսին պատկանելիս էին եղել: Նա ամէն բան խոստովանեց և յայտարարեց թէ Նեստերեան հրապարակի վերայ ձգուած երեխայն ուրիշ ոչ ոք չէր, բայց եթէ բողոքական մանուկը, Ձինկսի որդին, որի մասին երկու տարի առաջ այնքան աղմուկ բարձրացաւ: Հոգաբարձուք իսկոյն տեղեկութիւն հաւաքեցին Ձինկսի բնակարանի մասին և թշուառ ընկեցիկը պաշտօնատարներից մէկի ձեռքով փոխադրուեցաւ Բօզմէրի Ստրիտ՝ Ձինկսի բնակարանը:

— Թող կորչի՛, գրօ՛ղը տանի նորան, ասաց այս պատուելի պաշտօնեայն՝ երեխին յանձնելիս:

Ես հաւատացած եմ, որ եթէ հոգաբարձուները ներկայ լինէին այս տեսարանին, միաձայն կը գոչէին.

— Ամէ՛ն:

(Կը շարունակուի):

Նախքան մայիսի 1-ը, զգոնեման համար պետք է լինի, որպեսզի մարտի 1-ին
 ժամկետ մեկ շաբաթ առաջ զգոնեման համար պետք է լինի, որպեսզի մարտի 1-ին
 ժամկետ մեկ շաբաթ առաջ զգոնեման համար պետք է լինի, որպեսզի մարտի 1-ին
 ժամկետ մեկ շաբաթ առաջ զգոնեման համար պետք է լինի, որպեսզի մարտի 1-ին

I. ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅՔԻ ԵՒ ՆՈՑԱ ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ, Ա. ԵՐԻՇՅԱՆԻ
 ԳԵՆԱՆ: Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

II. ՀԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴԱԿԱՆ ՆԿԱՏՈՂՈՒԹԻՒՆՔ, ՔԱՋԵՐՈՆԻ:

III. ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ ԱՆՑԵԱԼԸ, Մ. ԱՂԱՔԵԳԵԱՆ:

IV. ՕՏԱՐ ԼԵՋՈՒՆԵՐԻ ԴԱՍԱՏՈՒԹԵԱՆ ԵՂԱՆԱԿՆԵՐԸ: (ՎԵՐՋ)

V. ՀԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՏՊԱՌՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ, ՍԻՆԼԻԿ:

VI. ՄԵԶ ԻՆԶ Ե ՊԱԿԱՍ, ԲԱՆԱՍՏԻՆԵՂԸ ԹԻՎԱՆ ԳԱՄԱՆ — ՔԱՋԵՐՈՆԻ

ԹԻՎԱՆ: Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

III V. ՀԱՅԻ ԿՈՐՈՒՍՏԸ, ՎԷՂ Ա. ՔԻՇԻՆԵԱՆԳԻ:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏՆՍՈՒԹԻՒՆ

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

III V. ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ ՏՈՀԱՄԻ ՄԱՍԻՆ, ՇԵՐԵՆԳ:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

ՅԱԻՆՈՒՍ

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

IX. ԶԻՆԿԱՍԻ ԵՐԵՒԱՅՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԵՐԳԻԾԱՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐՈՅԵՐ,

ԳՐՈՅԵՐ, ԵՂԱՆԱԿՆԵՐ: Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով:

Երկու լուսանկարներով և մեկ լուսանկարով: